

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

Διδαγμένο Κείμενο

Α. (Είναι) λοιπόν φανερό ότι πρέπει να ορμήσουμε νέμους για την παιδεία και ότι πρέπει αυτό να είναι ίδια για όλους· δεν πρέπει να διαφύγουν την προσοχή μας (τα δύο αυτά ερωτήματα), ποιος θα πρέπει λοιπόν να είναι ο χαρακτήρας αυτός της παιδείας και πώς πρέπει αυτό να γίνεται. Γιατί σήμερα υπάρχουν διαφορετικές απόψεις ως προς το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Πράγματι, δεν έχουν όλοι την ίδια γνώμη για το τι πρέπει να μαθαίνουν οι νέοι ούτε σε σχέση με την αρετή ούτε σε σχέση με την οριστη ζωή ούτε είναι φανερό αν η παιδεία πρέπει να έχει στόχο την άσκηση και καλλιέργεια του νου ή τη διαμόρφωση ηθικού χαρακτήρα· η φρενύ μας θα βρεθεί αντιμέτωπη με μεγάλη σύγχυση, αν ξεκινήσουμε από την εκπαίδευση που παρέχεται σήμερα και καθόλου δεν φαίνεται τι πρέπει να επιδιώκει (η παιδεία), αυτό που είναι χρήσιμα για τη ζωή, ή αυτό που οδηγούν στην αρετή ή αυτό που απλώς προέχουν τη γνώση (γιατί όλες αυτές οι απόψεις έχουν βρει κάποιους υποστηρικτές)· και σχετικά με αυτό που οδηγούν στην αρετή δεν υπάρχει καμιά απόλυτως συμφωνία (καταρχήν για την αρετή, δεν έχουν όλοι όλοι την τιμόν την ίδια ιδέα, ούτε δικαιολογούνται υποστηρίζουν διαφορετικές γνώμες και ως προς την άσκηση της).

Β1. Τα ερωτήματα που θέτει ο Αριστοτέλης στο χωρίο τις είναι: α) τι πρέπει να μαθαίνουν τα αγόρια και πώς πρέπει να οργανωθεί η πορεία των σπουδών, β) κατά πόσο πρέπει να ρίξει το βάρος ο μαθητής στην άσκηση του νου ή στη διάπλαση του χαρακτήρα και γ) ποιος πρέπει να είναι ο χαρακτήρας της αρετής και τι οδηγεί σ' αυτήν, καθώς δεν υπάρχει μια κοινή συμφωνία για το τι είναι αρετή.

Η μποδών παιδεία είναι η παιδεία που ίσχυε την εποχή του Αριστοτέλη. Σύμφωνα με όσα αναφέρονται στα Πολιτικά, τέσσερα περίπου είναι τα είδη μαθημάτων που συνηθίζουν να παρέχουν στους νέους, ανάγνωση, γραφή, γυμναστική, μουσική και επιλεκτικά το σχέδιο. Εκείνη την περίοδο, όμως, επικρατούσε σύγχυση κατά πόσο πρέπει να σπουδάζει κανείς ό,τι είναι χρήσιμο για τη ζωή ή ό,τι οδηγεί στην αρετή ή πιο περιττά πράγματα, όπως η μουσική και η γεωμετρία.

Η παιδεία, εξάλλου, την εποχή του Αριστοτέλη, αδυνατούσε να δώσει ένα σαφή προσανατολισμό για το στόχο της, καθώς δεν ήταν ξεκάθαρο αν έπρεπε να στοχεύει στην καλλιέργεια του νου (γνωστικός χαρακτήρας) ή στην διαμόρφωση του ηθικού χαρακτήρα (ηθικός χαρακτήρας).

Σχετικά με το τρίτο ερώτημα, ο διαχωρισμός που επισημαίνει ο Αριστοτέλης ανάμεσα στην αρετή και τον άριστο βίο δεν είναι απόλυτα σαφής. Σύμφωνα με σχόλια ειδικών ερμηνευτών, η αρετή μάλλον ανήκει στο πρακτικό τμήμα του λογικού μέρους της ψυχής. Εξάλλου, όπως υποστηρίζει ο φιλόσοφος, δεν έχει σχέση η αρετή με το πνεύμα ή με οτιδήποτε έχει σχέση με τη διάπλαση του χαρακτήρα. Άρα, ανάλογα με την προτεραιότητα του ενός ή του άλλου, θα δοθεί και η προτεραιότητα στην εκπαίδευση.

Άρα, η μποδών παιδεία δίνει μόνο αποσπασματικά λύση στα διάφορα ερωτήματα που θέτει ο Αριστοτέλης και δεν μπορεί να καλύψει πλήρως όλες τις ανησυχίες του φιλοσόφου.

Β2. Ακολουθώντας τη μέση οδό μεταξύ θεωρητικού βίου και καθημερινής πράξης, ο συγγραφέας αναφέρει ότι δεν πρέπει να παραμελούμε το χρήσιμο. Έτσι, λοιπόν, η ανάγνωση, η γραφή, λίγη αριθμητική, λίγη γεωμετρία και το σχέδιο είναι γνώσεις και ικανότητες που τις χρειαζόμαστε στις καθημερινές μας συναλλαγές και στην άσκηση των πολιτικών μας καθηκόντων. Γι' αυτό και είναι απαραίτητα μαθήματα για τα παιδιά. Αλλά το χρήσιμο είναι μόνο το μέσο για το σκοπό. Δεν αρμόζει σε ελεύθερους

ανθρώπους να αρκούνται ή να αναζητούν παντού μόνο τη χρησιμότητα. Άρα, και τα παιδιά πρέπει να μαθαίνουν όσα τους είναι τελείως αναγκαία, φροντίζοντας να μη μαθαίνουν όσα τους είναι αποκλειστικά αναγκαία, μεριμνώντας να μη μαθαίνουν πράγματα που θα τους κάνουν ευτελείς και τιποτένιους (βάνανους).

Εφόσον η παιδεία θα αποβλέπει στο να καταστήσει τους πολίτες ελεύθερους κι ευγενείς, δεν είναι δυνατόν η κάθε επιμέρους γνώση ή άσκηση να θεωρείται ως αυτοσκοπός, γιατί κάτι τέτοιο θα οδηγούσε σε ανεπίτρεπτη μονομέρεια. Αντίθετα, διατηρώντας ο ελεύθερος άνθρωπος έναν ερασιτεχνισμό στις σπουδές και στη σωματική άσκηση (άρα, αποφεύγοντας την ειδίκευση ή τον πρωταθλητισμό) διατηρεί σταθερό και τον προσανατολισμό του, που είναι η καλλιέργεια του νου και η κατάκτηση της αρετής. Επομένως, η παιδεία έχει χαρακτήρα κυρίως ηθικό κι όχι πρακτικό.

B3. Ο Αριστοτέλης θεωρεί επιτακτική ανάγκη του νομοθέτη να ρυθμίσει πολύ σοβαρά τα της παιδείας των νέων γιατί:

-είναι κάτι που, αν παραμεληθεί στις πόλεις, βλάπτει πριν από όλα το ίδιο το πολίτευμά τους, αφού οι νέοι πρέπει να παίρνουν μόρφωση ταιριαστή με το πολίτευμα της πόλης τους. Ανάλογη του πολιτεύματος είναι η αγωγή των πολιτών, καθώς η παιδεία είναι το κυρίαρχο όργανο στη διάθεση της πολιτείας.

- όπως κάθε τέχνη προϋποθέτει κάποια προπαιδεία και κάποια άσκηση, αν πρόκειται να φτάσει κάποτε κανείς να κάνει τις εργασίες αυτής της τέχνης, το ίδιο ισχύει και για τις πράξεις της αρετής. Άρα, πρέπει να ξεκαθαριστεί ποιος είναι ο χαρακτήρας της αρετής και με ποιο συγκεκριμένο νομοθετημένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα μπορεί κάποιος να φτάσει σε αυτή.

-ακόμα πρέπει η παιδεία να είναι κοινή για όλους και δημόσια, για να σφυρηλατηθούν κοινοί δεσμοί μεταξύ των πολιτών, ώστε να επιτευχθεί η ομόνοια, η σύμφιξη των κοινωνικών σχέσεων, η εύρυθμη λειτουργία της πόλης, η ευημερία και η πρόοδος.

- πρέπει μέσω της δικαιοσύνης και της εθελούσιας υποταγής στους νόμους να αποφευχθεί το φαινόμενο της χρήσης της λογικής με κακούς στόχους από δίχως αρετή ανθρώπους. Η πολιτεία οφείλει να εξασφαλίσει οπωσδήποτε μέσω της παιδείας την αρετή των πολιτών και τη φρόνηση, ώστε να τιμούν τους κανόνες δικαίου. Με αυτόν τον τρόπο θα επικρατήσει η τάξη και η αρμονία στην πολιτική κοινωνία.

B4. Επιστροφή του Αριστοτέλη στην Αθήνα: αρχίζει η τρίτη περίοδος της φιλοσοφικής του δραστηριότητας. Ο Αριστοτέλης διδάσκει στο Λύκειο. (σελ. 145-147 του σχολικού βιβλίου).

B5.

λαμβάνει:	λάθος, λαθραίος
μανθάνει:	μάθηση, μαθητικός
ελάττω:	λαβή, λήψη
διαφέρονται:	διαφορά, διένεξη
νομίζουν:	νόμισμα, νομισματοκοπέιο

Αδίδακτο κείμενο

Γ1. Κι ο Αντισθένης, Πώς, λοιπόν, είπε, Σωκράτη, αν και γνωρίζεις τόσα και συ δεν εκπαιδεύεις την Ξανθίππη, αλλά συμπεριφέρεσαι στη γυναίκα ως τη πιο στριφνή από αυτές που υπάρχουν, φαντάζομαι, και από αυτές που έχουν υπάρξει και από αυτές που θα υπάρξουν;

(Δεν εκπαιδεύω), επειδή, είπε, βλέπω και αυτούς που θέλουν να γίνουν ικανοί ιππείς να αποκτούν όχι τα πιο υπάκουα αλλά τα πιο ατίθασα άλογα. Γιατί νομίζουν, ότι, αν μπορούν να αποκτούν τέτοια (άλογα), εύκολα θα

μεταχειριστούν βέβαια και τα άλλα άλογα. Κι εγώ, λοιπόν, επειδή θέλω να συμπεριφέρομαι στους ανθρώπους (σωστά) και να συναναστρέφομαι (μαζί τους) την έχω παντρευτεί, επειδή γνωρίζω καλά ότι, αν υποφέρω αυτή, εύκολα θα συναναστρέφομαι όλους, βέβαια, ανεξαιρέτως τους άλλους ανθρώπους.

Γ2.α. φη: φάθι,
γιγνώσκων: γινώκατε
ορ: ώρας
νομίζουσι: νομιοσι(ν)
κατέχειν: κατάσχ

Γ2β. σύ: μν
γυναικί: γύναι
θυμοειδεις: τό θυμοειδής
οππους: οππ
οπασιν: οπάσης

Γ3.α.
γυναικί: Αντικείμενο του ρήματος χρ.
τν οσν: επιθετική μετοχή με Υποκείμενο το άρθρο της ως γενική διαιρετική από το επίθετο υπερθετικού βαθμού χαλεπωτάτ.
κτωμένους: κατηγορηματική μετοχή που αναφέρεται στο αντικείμενο του ρήματος αισθήσεως ορ, τούς βουλομένους.
χρσθαι: τελικό απαρέμφατο, ως αντικείμενο της μετοχής βουλόμενος, ταυτοπροσωπία (Υποκείμενο: γώ).
ε: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στη μετοχή εδώς.
οπασιν: κατηγορηματικός προσδιορισμός στο νθρώποις.

Γ3.β. Εξαρτημένος υποθετικός λόγος:
Υπόθεση: ν δύνωμαι κατέχειν → Απόδοση: χρήσεσθαι (ειδικό απαρέμφατο το οποίο στον ευθύ λόγο ισοδυναμεί με οριστική μέλλοντα)
και δηλώνει το προσδοκώμενο.

Εξαρτημένος υποθετικός λόγος:
Υπόθεση: ε τούτου οίσω → Απόδοση: τι συνέσομαι (ειδική πρόταση που εκφέρεται με οριστική μέλλοντα. Στον ευθύ λόγο η κύρια πρόταση που θα προκύψει θα εκφέρεται κι αυτή με οριστική μέλλοντα.)
και δηλώνει το πραγματικό με σημασία προσδοκώμενου.

**Επιμέλεια: Βλασταράκος Χρήστος – φιλόλογος
Καραπέτρος Πέτρος – φιλόλογος**